

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Obor: Kulturní antropologie

Tradiční pout' v Touchovicích

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vypracovala: Tereza Klímová

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Havlíček, Ph.D.

Olomouc 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré použité podklady, ze kterých jsem čerpala informace, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a citovány v textu podle normy ČSN ISO 690.

V Olomouci dne

Tereza Klímová

Poděkování:

Můj velký dík patří vedoucímu mé práce Mgr. Jakubovi Havlíčkovi, Ph.D., za jeho vstřícné vedení a konzultování i za jeho trpělivost, kterou mi během psaní bakalářské práce poskytoval.

Zároveň bych zde ráda poděkovala svým blízkým za to, že mne během celého studia podporovali a motivovali.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat občanům Touchovic, především mým respondentům, bez nichž by tato práce nikdy nevznikla.

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce je tradice pouti v Touchovicích. Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část empirickou. V teoretické části je nejdříve popsána metodologie a design, pomocí něhož byl výzkum prováděn. Dále jsou v ní představeny Touchovice a jejich historie, dva touchovické dosud fungující spolky – sbor dobrovolných hasičů a tělocvičná jednota Sokol, poutě a jejich tradiční dimenze. V neposlední řadě je zde představen život svatého Vavřince. Část empirická se zabývá touchovickou poutí. Konkrétně její historií, průběhem celého výzkumu, který se zaměřuje především na poutě od roku 1998, kdy proběhla jejich obnova, a jeho výsledky. Závěrem empirické části je komparace místních pramenů a vzpomínek respondentů.

Klíčová slova:

Touchovice, poutě, svatý Vavřinec, sbor dobrovolných hasičů, tělocvičná jednota Sokol, tradice

Abstract

The topic of this Bachelor thesis is the traditional pilgrimage in Touchovice. The work is divided into two parts, theoretical and empirical. The theoretical part is describing the methodology and design, through which the research was conducted. Furthermore, it presents Touchovice and their history, two Touchovice's, still functioning association – voluntary fire fighter unit and the Sokol gymnastics club, pilgrimages and their traditional dimensions. Finally, there is a presentation of the life of Lawrence of Rome. The empirical part is describing pilgrimage of Touchovice. Especially its history, the course of the research, which focuses primarily on pilgrimages since 1998, when it was their revival, and its results. The final of empirical part is the comparison of local writings and memories of the respondents

Key words:

Touchovice, pilgrimage, Lawrence of Rome, voluntary fire fighter unit, Sokol gymnastics club, tradition

OBSAH

OBSAH	5
Úvod	6
Metodologie.....	8
Případová studie.....	9
Touchovice	11
Sbor dobrovolných hasičů Touchovice	17
Tělocvičná jednota sokol Touchovice	19
Poutě.....	21
Náboženská tradice poutí.....	22
Lidová tradice poutí.....	24
Rodinná tradice poutí.....	25
Svatý Vavřinec	27
Význam svatého Vavřince v touchovicích	28
Tradiční pout' v Touchovicích.....	31
Historie touchovické poutě	31
Co výzkumu předcházelo a jaký byl průběh výzkumu.....	34
Touchovická pout'.....	42
Komparace pramenů a vzpomínek respondentů	45
Závěr.....	47
Seznam pramenů, literatury a internetové zdroje	49
Obrazová příloha	51

ÚVOD

Pout'. Neznám snad nikoho, kdo by se této, události nikdy nezúčastnil. Poutě se konají v různých koutech světa, kde jsou známy především pod názvem „festy“¹, kdy se jedná zejména o náboženské akty, jako jsou poutě do Mekky, Jeruzaléma či do Betléma. Když se zaměříme pouze na české prostředí, můžeme si povšimnout, že se poutě konají víceméně po celé republice, k uctění různých světců. Ačkoliv se na více místech v republice koná pout' na počest stejného patrona, vždy je tato událost v každém místě jedinečná. Proto si myslím, že zajímat se o poutě, ať již v širokém, nebo úzkém měřítku, má smysl. Nejen, že se dozvíme něco o tradici samotné, ale zároveň tuto událost můžeme porovnat i s jinými podobnými akcemi.

Co se mého výzkumu týče, toto téma jsem si zvolila z prostých důvodů. V Touchovicích žije většina mých příbuzných, tudíž se poutí pravidelně zúčastňuji. Přiznám se, že si nepamatuji všechny (ačkoliv předpokládám, že jsem se většiny zúčastnila), zato mám v poměrně živé paměti poutě, které se udály během posledních sedmi let. Čas poutí je pro mě časem odpočinku, setkání s přáteli, které přes rok moc nevidím, ale také časem zábavy.

Tato práce je rozdělena do dvou částí – na část teoretickou a část empirickou. V teoretické části je popsána metodologie, pomocí níž byl výzkum prováděn. V následující kapitole je popsána historie Touchovic, respektive stručný průřez historií, jelikož si myslím, že díky historii lépe pochopíme současné fungování obce i lokální kultury. Dále jsou zde popsány dva místní spolky – sbor dobrovolných hasičů a tělocvičná jednota Sokol, kteří jsou spolupořadatelé místní pouti. V následující kapitole jsou popsány poutě, které Langhammerová (2004) rozděluje do tří typů – náboženské, lidové a rodinné. Poslední kapitolou teoretické části je kapitola o svatém Vavřinci a o tom, jaký je jeho význam v Touchovicích.

¹ Z lat. *festivus* = slavit, oslava.

Část empirická se zabývá tradiční touchovickou poutí. Jako první jsem se v této části zaměřila na samotnou historii místní pouti. Dále pokračuji kapitolou „Co výzkumu předcházelo a průběh výzkumu“, kde je popsán plán výzkumu, etika, výběr vzorku a nejdůležitější/nejzajímavější kódy. Mimo jiné je také stručně představena jedna z nejdůležitějších osob touchovické pouti – pan Milouš Červencl. Další kapitolou je výzkum samotný, tedy to, co se mi podařilo zjistit od mých respondentů. Jedná se především o období od roku 1998, kdy byly poutě v Touchovicích obnoveny. Poslední kapitolou je komparace místních pramenů a vzpomínek respondentů.

Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jaký má v Touchovicích pout' význam. Dále se zaměřuji na to, jak vnímají pout' místní obyvatelé a jak je pout' naopak vnímána lidmi, kteří v Touchovicích nebydlí. Velkou otázkou je i problematika náboženství, jelikož je známo, že poutě mají jak náboženskou, tak lidovou tradici. Proto mě zajímalo, která z těchto dvou tradic v Touchovicích převažuje. V neposlední řadě se zaměřuji i na „jedinečnost“ této poutě. I v okolních vesnicích se totiž poutě konají, a z toho důvodu jsem se zaměřila na to, čím je touchovická pout' odlišná od těch ostatních očima místních obyvatel.

Ačkoliv před pár lety vznikla kniha o Touchovicích, ve které jsou místní tradiční poutě zmíněny, nevznikla práce, která by se zabývala čistě jenom poutěmi. Proto i samotné obyvatele Touchovic zaujalo, že jsem se rozhodla psát konkrétně o této tradici, jelikož jak se ukázalo, je stěžejním bodem místního kulturního života.

METODOLOGIE

Pro seznámení s výzkumnou metodou, designem a technikami jsem se rozhodla je nejdříve popsat. Teprve poté se je pokusím aplikovat na tento konkrétní výzkum. Metodou pro tuto práci se stal terénní výzkum, designem je případová studie. Technikami sběru dat jsou především analýza písemných pramenů, zúčastněné pozorování a vedení rozhovorů.

Terénní výzkum, jak už samotný název napovídá, je výzkum prováděný v terénu, kdy jsme po nějakou dobu v bezprostředním kontaktu se zkoumanou kulturou. Nebo jak píše Soukup, jedná se o „*získávání etnografických dat při nezprostředkovaném kontaktu se zkoumanou kulturou.*“ (2014, s. 78)

Předtím než začneme se samotným výzkumem, je třeba si dobře promyslet, co, kde a jakým způsobem chceme zkoumat. Je proto důležité stanovit si výzkumné otázky – ujasnit si to, co chceme zjistit, jak to navazuje na jiné výzkumy, a jak tímto svým výzkumem přispějeme k dalšímu rozvoji našeho oboru. Dále je pak nutné vybrat si lokalitu, ve které bude výzkum prováděn. Velmi důležité je před odjezdem na terénní výzkum uskutečnit „přípravné práce“, které umožní lepší práci v terénu. Dále je vhodné seznámit se s literaturou, která souvisí s naším tématem, abychom se o problematice více dozvěděli. Jako antropologové si však musíme uvědomit, že ne vždy výzkum běží podle stanovených plánů, jelikož mohou nastat komplikace, které se však vždy dají určitým způsobem vyřešit.

Díky analýze písemných pramenů zjistíme, co již bylo o tématu napsáno a co je naopak třeba zjistit. Aby byla analýza provedena úspěšně, je důležité najít klíčová slova ke zvolenému tématu. „*Jedná se o skupinu odborných pojmů, které téma jako celek vymezují*“ (Soukup, 2014, s. 84) Já jsem pro svůj výzkum čerpala jak z pramenů (Památní kniha obce Touchovic²) a sekundární literatury, tak i z internetových zdrojů.

² Dále jen „Obecní kronika“.

Zúčastněné pozorování je jednou z klíčových technik antropologie. „*Spočívá v přímé nezprostředkované účasti antropologa na životě studované komunity, kdy probíhá informální sběr etnografických dat při osobní účasti na přirozeně probíhajících kulturních jevech a sociálních situacích a procesech.*“ (Soukup, 2014, 93) Jednodušeji řečeno, antropolog se účastní života zkoumané skupiny/komunity. Tato účast by měla probíhat za co nejpřirozenějších podmínek (antropolog by si měl zachovávat určitý odstup), aby data nebyla zkreslená. Zúčastněné pozorování je velmi často kombinováno i s jinými technikami sběru dat, jako jsou např. rekonstrukce historie či vedení rozhovorů.

Ačkoliv má tato technika mnoho výhod, má i své nedostatky, jako jsou časová náročnost a subjektivita, kdy je celý výzkum včetně jeho zpracování podmíněn osobností výzkumníka. V neposlední řadě hrají roli i etická dilemata (viz Etika). Zúčastněné pozorování je časově náročné kvůli tomu, že se antropolog musí osobně účastnit chodu komunity, kterou zkoumá, i jejích rutinních událostí. Než se mu podaří zjistit relevantní poznatky k výzkumu, může to trvat velmi dlouho.

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Případová studie je primárně používána v antropologickém, sociologickém či psychologickém výzkumu. Jejím smyslem je podrobné zkoumání a následné porozumění jednomu nebo několika případům v jejich přirozeném prostředí. Základem této studie je sběr skutečných dat, která se vztahují k objektu výzkumu. Případová studie musí mít vymezené hranice jak prostorové, tak i časové. Probíhá vždy v reálném kontextu za co nejpřirozenějších podmínek a využívá veškeré dostupné metody i zdroje sběru dat pro získání údajů. „*Provádět výzkum pomocí případových studií tak podle Basseye (1999, s. 110) znamená být doslova tam, kde dochází laicky řečeno k přímé akci, být v centru dění, získávat data a „svědectví“ takzvaně z první ruky.*“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 99)

Provádět výzkum pomocí případové studie vyžaduje mít jasně stanovený cíl a výzkumné otázky. Dalším krokem je zvolení si případu, který chceme zkoumat. Existuje několik typů případů, mezi nimi i typický neboli reprezentativní případ, který jsem pro svůj výzkum zvolila já. Jedná se vlastně o zachycení obvyklých podmínek či okolností zkoumaného jevu – v mém případě osoby podílející se na organizaci pouti. Součástí případové studie je i definice etických kritérií, dále pak samotný sběr dat a jejich analýza. Poslední etapou této studie je vytvoření výzkumné zprávy, která má za úkol „*přiblížit zkoumaný problém, výzkumný postup, zdůvodnění výběru případu a také využít příběh případu*“ (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 108)

Případovou studii jsem pro svůj výzkum zvolila proto, že jsem prováděla celý výzkum přesně podle bodů případové studie, které jsou popsány výše. Výzkum byl provádět v terénu v přirozeném prostředí mých respondentů a v místě, kde se pouť pravidelně koná. Před začátkem výzkumu jsem si jasně vytyčila jeho cíle a zvolila výzkumné otázky. Před vstupem do terénu jsem se zabývala etickými otázkami a vytyčila si etické cíle tak, aby nikomu nebylo uškozeno (viz Etika).

TOUCHOVICE

Na základě tohoto výzkumu bylo zjištěno (viz níže), že lokální identita občanů Touchovic sahá velmi hluboko do minulosti. Je proto velmi zajímavé pátrat po tom, kam až je vedena historická kontinuita, co pro místní znamená a jak daleko sahá.

Touchovice je obec, nacházející se v Ústeckém kraji, v okrese Louny, v údolí potoka Hasiny. Jejími sousedními vesnicemi jsou Hřivice, Opočno a Zbrašín. Trvale zde žije cca 150 obyvatel.

OBRÁZEK 1: POHLED NA TOUCHOVICE (Z ARCHIVU PANA NOVOTNÉHO).

Nejstarší známý doklad o Touchovicích je starý něco kolem šesti tisíc let a pochází z doby prvních zemědělců. Jedná se o sekerku, která byla náhodou nalezena na touchovickém katastru. V obci byly objeveny i pozůstatky kultury se šňůrovou keramikou, dále pak nálezy z doby germánské, jejichž hroby byly nalezeny podél místního potoka, a doby římské. „*Pozoruhodnou se jeví skutečnost, že z Touchovic nebyly dlouhou dobu známy pozůstatky po slovanských obyvatelích.*“ (Černý, 2011, s. 8) V paměti místních však zůstalo, že se kdysi našly lidské kosti při opravě místní kovárny. Při tomto nálezů však byla objevena i místa, která byla podle všeho zdobena vlnovkou, která je typická pro slovanskou kulturu.

Touchovice byly pojmenovávány velmi rozličně, mj. i Tauchowitz či Dauchowitz. Obměny jména lze sledovat od nejstarších zmínek o obci až po současnost. „*Co však pojmenování znamenalo? Nejčastěji se přijímá vysvětlení, s nímž přišel v první polovině dvacátého století historik a jazykovědec Antonín Profous.*“ (Černý, 2011, s. 11) Podle něho pochází název Touchovice od jména středověkého majitele obce, podle jistého Douchy (Touchy). Nemusí to však být nutně pravdivý původ pojmenování, tudíž bychom se na něj měli dívat pouze jako na jednu z teorií. Další z teorií je, že jméno Touchovice pochází již z doby germánské, popřípadě vzniklo za německé kolonizace ve třináctém století. Naopak podle „*Památní knihy obce Touchovic*“ je obec původu i jména staroslovanského.

„*Podobu obce Touchovic známe teprve z prvního vojenského mapování, které vzniklo kolem roku 1767.*“ (Černý, 2011, s. 12) Místní náves od této doby svou podobu příliš nezměnila, ačkoliv z ní byly pravděpodobně východy v podobě bran. Již v tomto období přes ni vedla hlavní touchovická tepna směrem od Opočna do Hřivic. V okolí návsi se nacházely selské usedlosti, naopak jižní část obce (směrem na Hřivice) byla tvořena panskými objekty.

První zmínka o Touchovicích pochází již ze 14. století, přesněji z roku 1355. V této době byl o tuto obec veliký zájem ze stran šlechty (nebyla zde pouze jedna rodová větev, ale práva si zde nárokovalo více rodových větví), která zde měla majetek v podobě statků či hospodářských dvorů. Během 14. a první poloviny 15. století se majitelé Touchovic střídali. Vlastníky obce byli mj. i Protivec z Touchovic a Nehasic, Jakoubek z Vřesovic (zakladatel budoucího šlechtického rodu), či Jan Pitrkauf. Poté se majiteli stávaly slavné šlechtické rody. Jedním z nich byli Beřkovští ze Šerbířova, jejichž významným členem, který v Touchovicích prováděl důležité přestavby a výstavby známé i v novověku, byl Zikmund Beřkovský. Dále to pak byl i výše zmíněný rod Vřesovců, jehož nejznámějším touchovickým vlastníkem byl Šebestián z Vřesovic.

V Touchovicích se nenacházel kostel. Z tohoto důvodu navštěvovali místní obyvatelé kostel ve vedlejším Opočně. Koncem 18. století proto byla v obci postavena barokní kaple, která byla zasvěcena svatému Vavřinci a která zde stojí

dodnes (jelikož nejsou starší písemné zmínky o kapli, je její datace do tohoto období oprávněná, ačkoliv je velká pravděpodobnost, že je kaple o něco starší, jsou však i domněnky, že zde byla kaple jiná a na jejím místě dnes stojí tato kaple barokní). V této době spadaly Touchovice pod správu novohradského panství (k zámku Nový Hrad, nacházející se v nedalekém Jimlíně), na němž se vystřídalo několik majitelů. Poté bylo panství prodáno postoloprtským pánům, kteří patří do větve Schwarzenberské rodiny a kteří hlavní sídlo panství přesunuli z Nového Hradu do Postoloprta, čímž se Touchovice staly jednou z nejokrajovějších částí této rozlehlé oblasti.

V 19. století se začala v Touchovicích rozvíjet spolková činnost. Jako první vznikl spolek divadelních ochotníků (viz obrázek 2), o němž je psáno v místní kronice: *„Asi v létech 1882–83 začalo se zásluhou Jana Richtera, majitele mlýna č. p. 37, pěstovati v Touchovicích ochotnické divadlo. Byl hercem vyhlášeným a pod jeho rukama začalo růst dílo na tehdejší poměry jedinečné. První divadla se hrála v hostinci u Hulců, č. p. 31. S ním hráli Josef Nosek z č. p. 60, Antonín Pekrt z č. p. 24 a jiní. Po těchto se ujala divadla mladší generace Antonín Švestka z č. p. 2, Antonín Soukup z č. p. 13 a další. Hrály se kusy jako Schillerovi Loupežníci, Jiráskova Lucerna, a podle toho si již můžeme udělat představu, že se hrálo na výši tehdejší doby. Když byl v hostinci u Rokosů zřízen sál, hrálo se divadlo tam. S válkou divadlo zaniklo.“* (Černý, 2011, s. 40)

Dalším spolkem vzniklým na území Touchovic byl sbor dobrovolných hasičů (viz kapitola Sbor dobrovolných hasičů). Posledním spolkem založeným v obci během tohoto období byla organizace Havlíček. Jednalo se o spolek chudších, pracujících obyvatel, za jehož vznikem stály sociální a politické snahy. Byl pojmenován podle Karla Havlíčka Borovského. Měl radikálnější myšlenky než jemu podobná sdružení, jelikož byl *„ztělesněním odporu proti tehdejšímu státnímu zřízení, které bylo u značné části obyvatel českých zemí považováno přinejmenším za nedokonalé.“* (Černý, 2011, s. 45) Spolek byl až do války, kdy byla jeho činnost omezena, velmi činným. Po válce byla činnost obnovena, ale začala být poněkud volnější, s až zábavním charakterem.

OBRÁZEK 2: FOTOGRAFIE ČINNÝCH ČLENŮ OCHOTNICKÉHO SPOLKU V TOUCHOVICÍCH, 1905 (Z ARCHIVU PANA ČERVENCLA).

O tom, co se v Touchovicích dělo v období během první světové války, toho moc nevíme. Víme však, že v obci byl nedostatek mužů, jelikož všichni boje schopní muži byli ve válce. Obyvatele obce sužoval velký hlad a rekvizice. V roce 1916 postupně přicházela do obce vlna uprchlíků z oblastí, kde se pohybovala fronta.

Během období první republiky vzniká v Touchovicích obecní kronika, kterou jako první vede J. V. Od této doby jsou do kroniky prováděny pravidelné zápisy. Jsou v ní zachyceny ale i události starší, které jsou do ní postupem času dopisovány. Období první republiky je v Touchovicích také nazýváno jako „období spolků“, jelikož čím více spolků v obci bylo, tím větší byla prestiž obce. Stále se zde držely spolky jako Havlíček, sbor dobrovolných hasičů či knihovna nebo střelecká jednota (ty však existovaly pouze krátce). Vznikaly však i spolky nové. Jedním z nich byla i tělocvičná jednota Sokol, jelikož právě Sokol byl v období první republiky spolkem číslo jedna. (viz kapitola Tělocvičná jednota Sokol Touchovice) *„Dalo by se říci, že se v tomto spolku vytvářela republika. Neboť cokoli nový stát potřeboval, byl tento spolek ochoten okamžitě provést“* (Černý, 2011, s. 81)

Velký dopad na život obyvatel Touchovic měla mobilizace v roce 1938, kdy nastoupilo do zbraně sedmadvacet mužů z obce, jak je uváděno v kronice. Po přijetí mnichovského diktátu se zvedl počet obyvatel o padesát osm osob, které sem přišly z pohraničí, a vznikla zde i četnická stanice, která do této doby v obci chyběla. Život v protektorátu přinesl do obce změny. Byla zabavena obecní kronika, vzniklo „Národní souručenství“, které mělo být jedinou politickou organizací. Spolky jako Sokol nebo divadlo svou činnost nepřerušily, ba naopak, např. divadlo se hrálo jako za první republiky jak v sálech, tak ve venkovních prostorách, a dokonce se pořádaly i zájezdy do okolních obcí, kde ochotníci také vystupovali. Tak tomu bylo až do roku 1941, kdy byla spolková činnost přerušena.

Ke konci války se začala objevovat tzv. domobrana, která však sebe sama označovala za partyzány. Tato skupina podněcovala obyvatelstvo k protiněmeckému povstání a podnikala různé akce. Mezi lidmi z vesnice byli poměrně oblíbení, tudíž jimi byli i podporováni. Po skončení války došlo k vypořádání s organizací Vlajka a k odsouzení několika mužů, kteří byli „*ztělesněním zla, které bylo třeba potrestat.*“ (Černý, 2011, s. 95)

Krátce po osvobození se v Touchovicích objevila komunistická strana, která v roce 1946 byla ve volbách do národního shromáždění na první příčce v obecním žebříčku. Poválečná doba přinesla i obnovu spolků. „*Hrálo se divadlo, cvičilo se sokolsky i v požárním sportu a novinkou se stala přítomnost Skautu-Junáka.*“ (Černý, 2011, s. 96)

Rok 1948 byl obdobím velkých změn. Vznikla zde velmi silná organizace komunistické strany, obec se rozdělila na tábor komunistů a socialistů, byl ustanoven revoluční výbor národní fronty v Touchovicích, byla prováděna čistka v obecních spolcích. To pro Sokol znamenalo úplný zánik původní organizace, ačkoliv cvičení v obci přežívalo s různou intenzitou pod různými názvy. Bylo znárodněno kino, změnilo se vedení hasičského sboru. Do vedení obce se dostali členové revolučního výboru. Obecní čistky však novému vedení nestačily, proto brzy začalo sahat i na soukromý majetek touchovických občanů a zavírat živnosti. Aby obec nezkrachovala, bylo v ní zřízeno družstvo, které se snažilo o maximální

udržení obecního chodu. Právě na JZD³ se od 50. do 80. let vážala činnost celé obce (jak kulturní, tak pracovní, ale i občanská). Jednou z nevýznamnějších prací bylo např. česání chmele (viz obrázek 3), které na nějakou dobu změnilo celou obec k nepoznání a oživilo ji.

OBRÁZEK 3: CHMELOVÁ BRIGÁDA (Z ARCHIVU RODINY EISENHAMMEROVÝCH).

Na počátku osmdesátých let bylo znovu otevřeno zrekonstruované kino (promítání v něm bylo zahájeno již v roce 1924), které bylo nově a moderně vybaveno. Využívali ho nejen místní, ale i žáci ze základní školy z nedalekého Lipence, kteří sem v rámci výuky chodili na dopolední promítání. Rok 1981 se stal rokem velkých změn, jelikož Touchovice a dalších osm obcí bylo sloučeno pod jeden MNV⁴, který se nacházel ve Hřivicích. To se nemálo projevit na úrovni místního života. Roku 1989 proběhly další změny, které spočívaly v uzavření nejprve obchodu, posléze hostince a nakonec i kina.

Devadesátá léta se nesla ve znamení inovací a změn. Mimo jiné byl do obce přiveden telefon, byla postavena a zprovozněna vlaková zastávka, v několika etapách bylo opraveno sokolské cvičiště, na němž se konají poutě.

³ Jednotné zemědělské družstvo.

⁴ Místní národní výbor.

Na některých místech byla provedena úprava toku potoka Hasiny, byl opraven touchovický rybník, který poté nějaký čas sloužil jako koupaliště, dále byly upraveny některé z obecních cest. Nastala i snaha o obnovu služeb v podobě obchodu a řemesel. A ačkoliv byla tato snaha chvíli úspěšná, nepodařilo se tyto služby obnovit v takové míře, jako tomu bylo před rokem 1989, a mnohé z těchto nově zavedených živností se dlouho neudržely.⁵

V současné době fungují v Touchovicích dva spolky (sbor dobrovolných hasičů a tělocvičná jednota Sokol), které se snaží udržet nejen kulturní, ale i společenský život obce. Zmíněné spolky obnovily dokonce svatovavříneckou pouť, pořádají však také jiné akce, jako je například dětský den, pálení čarodějnic, rozsvěcení stromečku či dnes již tradiční Touchenfest (hudební open air festival).⁶

SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ TOUCHOVICE

Sbor dobrovolných hasičů v Touchovicích byl založen 15. března 1893 na popud zastupitelstva obce. U založení bylo celkem 42 členů, z toho bylo 11 členů zakládajících, 16 přispívajících a 15 činných. Jako první vedl sbor J. R., který pro místní hasiče zakoupil novou moderní čtyřkolovou stříkačku. Dá se tedy předpokládat, že kolem roku 1890 postihl Touchovice velký ničující požár (v kronice o něm není veden záznam), který ukázal, že technika k hašení je nedostačující (proto založení sboru a nákup techniky nové). (Černý, 2011, s. 43) Hasičská zbrojnice, která je využívána dodnes, byla vystavena až o pár let později, a to v roce 1927. Do této doby měli hasiči uložené věci včetně stříkačky v místním velkostatku. Sbor dobrovolných hasičů pořádal různé akce a cvičení (na která i dojížděl), včetně divadel, plesů či touchovické tradiční pouti. (Obecní kronika, s. 22, 23)

⁵ Informace v této kapitole byly čerpány z knihy „Touchovice v okrese lounském“ od M. Černého a z Památní knihy obce Touchovic (viz Seznam literatury).

⁶ Další možné téma výzkumu o tom, jak se buduje místní identita.

V roce 1997 se dává dohromady družstvo mužů, tzv. „A“ tým, které obnovuje hasičský sport v Touchovicích. Roku 2005 se postupně začíná dávat dohromady i družstvo žen, které je v okolí Touchovic téměř jediné, proto se zpočátku na soutěžích řadí do kategorie mužů. Jelikož je o členství ve sboru dobrovolných hasičů velký zájem především u chlapců. Proto se dává dohromady nové mužské družstvo, tzv. tým „B“. Touchovičtí hasiči se nejen zúčastňují závodů v okolí, ale pořádají i vlastní soutěže. Pravidelně se také účastní Krušnohorské ligy, kde se umisťují na předních příčkách.⁷

S organizací tradiční touchovické pouti začal místní hasičský sbor opět po roce 1998, kdy byly poutě obnoveny. Jeho úkol spočívá především ve shánění lidí, kteří se na přípravách budou podílet. Jde o přípravu a posekání cvičiště, nachystání stolů, židlí, ale také o řadu administrativních úkonů.

OBRÁZEK 4: HASIČI V ROCE 1966 (Z ARCHIVU PANA KONOPÁSKA).

⁷ Informace o nás. *SDH Touchovice*. [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://sdhtouchovice.webnode.cz/o-nas2/>

TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL TOUCHOVICE

Pobočka tělocvičné jednoty Sokol byla v Touchovicích založena 21. dubna 1919 a ke členství se přihlásilo 61 lidí (37 mužů a 24 žen). Za samostatnou byla uznána touchovickou župou⁸ 7. dubna 1921 a poprvé vystoupila na veřejnosti na cvičení konaném na Nových Hradech. Tělocvičná jednota Sokol se nejen zúčastňovala společných obecních akcí, ale pořádala i akce vlastní, např. tělocvičná vystoupení, besídky, akademie, taneční zábavy nebo divadla. (Obecní kronika, s. 25) Mimo to provozoval Sokol také místní biograf, o němž máme první zmínku z roku 1924, kdy zahájil svou činnost. Promítaly se zde jak české filmy, tak i filmy zapůjčené z ciziny.

Tělocvičná jednota pořádala i místní tradiční poutě, které byly velmi úspěšné a mezi lidmi měly velký ohlas, a to nejen díky Kmochově kapele, která do Touchovic jezdila z Kolína. Od roku 1956 pořádal Sokol poutě společně s místním hasičským sborem. (Obecní kronika, s. 148)

V následujících letech byla činnost tělocvičné jednoty Sokol minimální. Tak tomu bylo až do roku 1972, když přišel nový impuls, kterým bylo obnovení činnosti, tentokrát již pod hlavičkou ČSTV.⁹ Začalo se nacvičovat na spartakiádu, a pravidelného cvičení se začaly zúčastňovat i děti. Od 80. let minulého století činnost Sokola opět upadala, a to především z důvodu zatopení místního letního cvičiště, které bylo od té doby zanesené bahnem, zanedbané a nijak se již nevyužívalo.

Poslední vzkříšení tělovýchovy proběhlo v roce 1996. Od této doby fungovala jako občanské sdružení. Hlavním cílem tohoto sdružení bylo navrácení letního cvičiště k opětovnému užívání, tentokrát však všem občanům Touchovic.

⁸ Územně správní celek.

⁹ Československý svaz tělesné výchovy a sportu.

V současné době má touchovický Sokol kolem 30 členů, z nichž děti tvoří přibližně třetinu.¹⁰

Od znovuoobnovení poutě je tělocvičná jednota Sokol opět jejím spoluorganizátorem. Podílí se především na administrativních úkonech, jako jsou např. smlouvy či osa celé akce.

OBRÁZEK 5: SOKOLSKÁ SLAVNOST (AUTOR NEZNÁMÝ).

¹⁰ Pavel Hajm. SOKOL Touchovice . *Oficiální stránky Obce Hřivice*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.hrvice.cz/kluby-organizace-a-spolky/tj-cstv-touchovice/>

POUTĚ

Při zkoumání poutí je důležité vzít v úvahu např. dějiny, zkušenosti jedince, politické, ekonomické a kulturní činitele a významy místa, ale také to, jaké dopady má pouť na společenství. „*Islámská pouť do Mekky v Saudské Arábii, nazývaná hadždž, jedna z nejproslulejších a nejsledovanějších poutí světa, přitahuje každoročně okolo dvou milionů vyznavačů islámu. Řím, středisko římskokatolického světa, přilákal několik milionů návštěvníků na oslavy milénia. Nejoblíbenějšími poutními místy se však může pyšnit Indie.*“ (Bowie, 2008, s. 244) Jak z předchozího textu vyplývá, poutě jsou oblíbenou formou uctívání v různých náboženstvích a poutníky nic nezastaví v tom „*pozvednout pověst poutního místa.*“ (Bowie, 2008, s. 245)

Poutěmi se zabývala spousta odborníků, mj. i Eric Wolf, který vydal jedno z prvních antropologických pojednání o *Panně Marii Gaudalupské v Mexiku* (1958). Velmi výrazný vliv mělo dílo Émila Durkheima *Elementární formy náboženského života* (1912), které se však nezabývalo přímo poutěmi. Posledním odborníkem, kterého zde zmíním a který se zabýval poutěmi, byl antropolog Victor Turner. Ten ve svém díle *Dramata, oblasti a metafory: symbolická činnost v lidské společnosti* (1974) charakterizuje pouť jako sociální proces. „*Pouť podle Turnera vyjímá lidi z normální společnosti a spojuje jednotlivce spjaté týmž cílem.*“ (Bowie, 2008, s. 246)

V průběhu léta měla tradiční venkovská společnost méně příležitostí k oslavám a jiným radostem, než tomu bylo v jiných obdobích v roce, jelikož v této době probíhaly sklizně, ke kterým byla směřována hlavní pozornost obyvatel venkova. V tomto čase se pracovalo od svítání do soumraku. Jedinou výjimkou, která se porušovala pouze ve výjimečných případech, byly neděle a svátky (či jiné významné oslavy). Jednou za rok se však v letním čase slavila v obci pouť, která byla také významným, ačkoliv poměrně krátkým časem oslav. (Langhammerová, 2008, s. 70) Proto se poutě dají zařadit do skupiny kalendářních rituálů, které se „*obvykle provádějí v přesně určených okamžicích ročního hospodářského cyklu.*“ (Turner, 2004, s. 161)

„*Pout' obecně znamená cestu.*“ (Langhammerová, 2008, s. 70) Původně jde vlastně o putování odněkud někam. Většinou na nějaké posvátné místo. Z této pouti na posvátné místo, čili z původní náboženské tradice, se vyvinuly poutě lidové, podobné těm, které jsou známy dnes. V následující části textu bude věnována pozornost třem podobám poutí, vyskytujících se na českém území, a to tradici náboženské, tradici lidové a nakonec i tradici rodinné. Každá z těchto tradic poutí byla v různých historických obdobích více či méně důležitá. Ani jedna však nikdy nevytizela úplně.

NÁBOŽENSKÁ TRADICE POUTÍ

Obecně je náboženská tradice pouti chápána jako cesta uctívání, pokání i proseb. Dá se říci, že je to cesta k místům, která jsou dle věřících naplněna boží mocí. Jedná se vlastně o jistou oběť nebo dar Bohu. Fenomén poutí v náboženském slova smyslu je možné sledovat ve všech světových náboženstvích, např. poutě do Lhasy u buddhistů, do Mekky u muslimů či poutě biblických židů do Jeruzaléma. Co se křesťanství týče, jedná se o pouti k místům nejsvětějším, např. do Svaté země, do Betléma, k hrobům a ostatkům světců nebo k místům, kde se odehrály děje z Nového zákona. Velmi důležitou roli hrají i poutě k místům, kde se odehrály zázraky a zjevení, ale také k místům, kde se nacházejí obrazy nebo sochy, které jsou údajně naplněny zázračnou mocí. (Langhammerová, 2004, s. 175, 176)

„*V Českých zemích mají křesťanské pouti zakořeněnou tradici s bohatou historií.*“ (Langhammerová, 2004, s. 176) V jejich počátcích hrálo významnou roli uctívání světců, a to především národních patronů. Jedním z nejvýznamnějších je všem známý sv. Václav. V den jeho svátku se na jeho počest ve Staré Boleslavi dodnes koná pout' zakončená bohoslužbou. Právě tato pout' patřila svého času k jedné z nejvýznamnějších v celých Čechách. Nejen na počest sv. Václava, ale i na počest jiných světců se konaly významné pouti,

např. k uctění sv. Vojtěcha, sv. Anny, sv. Ludmily, sv. Petra a Pavla, sv. Cyrila a Metoděje či sv. Jana Nepomuckého.

Svatojánská pouť (pouť na počest sv. Jana Nepomuckého) se dokonce stala jakýmsi modelem české barokní pouti, jelikož právě doba baroka vynesla tohoto patrona na výsluní. Barokní poutní cesta vypadala asi takto: „*Cesta byla organizována místním kostelem a podle vzdálenosti trvala různě dlouho, někdy i řadu dní. Cestou se přespávalo – bohatší v hostincích, chudší lidé v kláštorech, hospicích, ubytovnách, které k tomuto účelu byly v patřičných místech zřízeny. Cesta měla podobu průvodu, procesí. Vedla poutními cestami, často vyznačovanými kapličkami k zastavení, modlitbě, odpočinku. V čele průvodu se nesly korouhve hospodářských společenstev a cechů. Průvod měl svůj řád. Cestou se odříkávaly modlitby, zpívaly nábožné písně. Ke sjednocení a připomenutí textů zde byla funkce předříkávače, který srozumitelně deklamoval texty, určoval rytmus a melodii. S procesím šla i hudba, samozřejmě kněží, ministranti, družičky a místní věřící z dané obce a okolí.*“ (Langhammerová, 2004, s. 182)

V letním období byly velmi časté mariánské poutě, které se konaly o několika svátcích Panny Marie. Tyto pouti bývaly skvěle výpravné. „*Vedle praporců byla v průvodu na nosítkách nesena socha Panny Marie, náležitě vystrojená a ověnčená.*“ (Langhammerová, 2004, s. 183) Pouť končila bohoslužbou, svatým přijímáním a zpovědí na poutním místě. Jelikož byl o mariánské poutě velký zájem, bohoslužby se častokrát konaly i několikrát za sebou. Nejznámějším mariánským poutním místem v českých zemích je Svatá Hora u Příbrami.

Dnes je již málo známým faktem, že i Praha společně s Pražským hradem, patřila mezi nejdůležitější poutní místa v Čechách. Za dob Karla IV. se Praha stala jedním z hlavních duchovních center středověké Evropy, tzv. druhým Římem. Bylo tomu tak především díky samotnému panovníkovi, který pro Prahu získával ostatky svatých, ke kterým následně věřící putovali.

Během reformace bylo na poutě pohlíženo jako na něco nechtěného, a to především za vlády Josefa II. Ten poutě roku 1782 na dva roky zrušil. Po smrti tohoto panovníka byly opět obnoveny, avšak neměly již takovou sílu a rozsah jako před jejich zrušením. Během 19. století byly poutě udržovány ve zlidovělé podobě, ale postupně ustupovaly do pozadí. V současné době opět náboženská tradice pouti ožívá, a to jako doplněk nejen církevního, ale i kulturního života. (Langhammerová, 2004, s. 193)

LIDOVÁ TRADICE POUTÍ

„Máme pout'. Znamená to, že jsme držitelé pouti jako slavnosti.“ (Langhammerová, 2004, s. 193) Ve městech a obcích se pout' konala na počest svatého místního patrona, kterému byl v daném místě zasvěcen kostel nebo kaplička, do nichž se putovalo s procesím složeným z místních i přespolních obyvatel, kde se následně konala mše. Pokud se pout' konala na místě, které bylo zároveň místem poutním, daly se zde zakoupit např. devocionálie¹¹, sošky nebo obrázky svatého, dekorativní svíce, popřípadě malby na skle.

Obecní poutě nebyly pouze náboženským aktem, ale i velkou společenskou událostí. Jak ženy, tak muži si na ně nechávali šít nové šaty, což pak činilo vesnickou pout' ještě honosnější. Po celé návsi a kolem kostela byly rozestavěny stánky, které účastníkům pouti nabízely dárkové předměty, různé pamlsky, např. cukrovou vata, turecký med, perníky a jiné sladkosti či zboží vyráběné samotnými pout'ovými prodavači (růže na střelnicích). K poutním neodmyslitelně patřily výstupy umělců všeho druhu, včetně ochotnických divadel. Umělci jsou v dnešní době hojně nahrazováni technicky složitými atrakcemi, které jsou ale velmi drahé.

¹¹ Drobné předměty k povznesení zbožnosti věřících (růžence, knížky, medailonky).

„Podle svátku daného patrona se dá pouť slavit téměř celý rok. Zažité tradici, zejména na venkově, však nejvíce vyhovovala pouť letní. Byla to příjemná možnost vybočit z pracovního tempa.“ (Langhammerová, 2004, s. 193) Lidé na vesnicích si tak mohli odpočinout od prací na polnostech a nabrat nové síly na jejich dokončení.

RODINNÁ TRADICE POUTÍ

Poslední podobou poutí je podoba rodinná a je velmi úzce propojená s lidovou tradicí poutí. Rodinná tradice poutě byla nesena především na ženských bedrech. Začínala velkým úklidem celého domu i venkovních prostor a byla následována vařením oběda, pečením nepřeborného množství koláčků a jiného cukroví v řadě místních variant. Průběh dne v rodině pak býval skoro všude podobný, ne-li stejný. Středobodem celého dne byl společný oběd, na nějž se sjíždělo příbuzenstvo z širokého okolí i větších dálek. Stolování se upravovalo tak, aby se všichni přítomní vešli k jednomu stolu, a proto se často obědvalo venku na verandách, terasách či pod nějakým větším stromem, aby byli všichni skryti ve stínu před spalujícím letním sluncem. Jídelníček byl složen z tradičních českých pokrmů – polévky a hlavního chodu. Poté následoval odpočinek s odpolední kávou, koláčky a cukrovím, které ženy přes den napekly.

Po odpoledním odpočinku (často i během něho) chodily na pouť děti, aby si tam užily zábavy na atrakcích, které do obce díky této události přijely. Večer byl naopak určen dospělým. Konala se totiž pouťová zábava, která byla vyvrcholením celého dne. Během této zábavy hrála živá kapela a často se tančilo až do ranních hodin. (Langhammerová, 2008, s. 74)

V současné době mají poutě modernější výraz, než tomu bylo např. za generace našich prarodičů a praprarodičů. Velmi často jsou však dnešní

poutě odtrženy od svého prvotního účelu, místa a vazby na patrona obce nebo města. Pozornost je směřována hlavně na konzumní charakter akce, především pak na atrakce a zábavu pro nejmenší. I tak se ale pout' stala přirozenou a tradiční formou zábavy.

SVATÝ VAVŘINEC

Svatý Vavřinec, ochránce knihovníků, hasičů, zbrojířů, kuchařů, studentů, chudáků a mnoha jiných je v Čechách méně známým patronem. To mu však na jeho popularitě neubírá. Ba právě naopak. Jsou mu zasvěcovány kostely, kapličky, ale i události, jako jsou například poutě, konající se kolem 10. srpna, kdy se slaví jeho svátek. I ve světě je sv. Vavřinec patronem velmi oblíbeným. (otec Vilém, Liběšice, 30. 10. 2015)

Život svatého Vavřince nebyl dlouhý. Předpokládá se, že se narodil kolem roku 230 ve Španělsku. Svým učitelem knězem, později papežem Sixtem, byl jmenován jedním ze sedmi římských jáhnů. Během pronásledování křesťanů císařem Valeriánem byl papež Sixtus první obětí a Vavřinec byl zabit několik dní na to.¹² Před svou smrtí však ještě stihl vykonat poslední úkol, který dostal od papeže Sixta. Tímto úkolem bylo prodat všechno církevní jmění a peníze rozdat chudým. Nedlouho po smrti svého učitele byl i Vavřinec předvolán a bylo mu nařízeno odevzdat císaři všechny poklady církve. *„A on vlastně na to náměstí, před ten císařský palác přivedl všechny chudé, chromé a mrzáky z celého Říma a řekl císaři, že tohle je poklad církve.“* (otec Vilém, Liběšice, 30. 10. 2015) To císaře rozhněvalo natolik, že nechal jáhna odvést do žaláře a mučit ho. Vavřinec zemřel mučednickou smrtí roku 258 v Římě, kde ho nechal císař Valeriánus pozvolna upéci na rožni – z toho jeden z jeho atributů, rošt. Nad Vavřincovým hrobem byl postaven kostel na jeho počest.¹³

Jeho stoupenci, ale i ostatní věřící učinili svatého Vavřince patronem oborů, které, jak uvádí Ravik, (2002, s. 509) mají co do činění s ohněm. Patronem knihovníků i archivářů se stal díky tomu, že jeho starostí byly církevní knihy a archiválie.

¹² Laurentius. *Christian Classics Ethereal Library*. [online]. 13.7.2005 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: [http://www.ccel.org/ccel/wace/biodict.html?term=Laurentius%20\(36\)](http://www.ccel.org/ccel/wace/biodict.html?term=Laurentius%20(36))

¹³ Tamtéž.

Ke svatému Vavřincovi se váží i různé průpovídky, např.: „*Na Vavřince bývá zvykem, že přestává růst dříví.*“ Dále je jeho jméno obsaženo v přirovnáních: „Vavřincovy slzy“ = „padající hvězdy v období kolem 10. srpna“ a v symbolech: „Vavřincovy uhle“ = ochrana před ohněm, „Vavřincovo požehnání“ = ochrana proti ohni, duševním mukám či depresím. (Ravík, 2002, s. 509) Postava svatého Vavřince byla velmi oblíbená i mezi umělci, příkladem může být Tizian.

VÝZNAM SVATÉHO VAVŘINCE V TOUCHOVICÍCH

V Touchovicích je svatému Vavřincovi zasvěcena malá kaplička stojící na místní návsi. Proč si touchovičtí zvolili za svého patrona právě Vavřince, se již pravděpodobně nikdy nedozvíme, ale nepochybně je zde spojitost s chudobou, jelikož lidé na vesnicích bohatstvím neoplývali, proto „*cítili naléhavou potřebu se k němu modlit a prosit ho o pomoc.*“ (otec Vilém, Liběšice, 30. 10. 2015) Další souvislosti může, podle slov otce Viléma, být i propojení svatého Vavřince s místním hasičským sborem, jelikož je tento svatý jedním z jeho patronů.

Abych dokázala, že postava pro místní obyvatele něco znamená, představím zde dvě lokální pověsti. První nese název „O krmení sv. Vavřince“ a Miroslav Černý ji ve své knize popisuje takto: „*Tak jako v sousedním Zbrašíně krmili na pouť pomyslného kocoura, tak v Touchovicích vykrmovali na porážku pomyslného Vavřince. Zní to trochu morbidně, aby byl před poutí porážen na pohoštění křesťanský a obecní patron, který byl za svého života člověkem, ale lidový humor si servítky nebere. Proto jste mohli ještě po druhé světové válce před poutí slyšet věty: „Ve stodole krmíme Vavřince, kdo letos krmí Vavřince?“ a mnohé jiné.*“ (2011, s. 116) Druhá nese název „Kaple svatého Vavřince“ a je zapsána v místní kronice již od roku 1921, ale pravděpodobně je data staršího. „*Jelikož neměli touchovičtí sochu svatého Vavřince, usnesli se tuto opatřiti a ozdobiti kapli. I vypravil se tedy rychtář do Prahy, aby tam Vavřince ze dřeva vyřezati dal. Vrátil se domů, ale neznámo zda sám, či s Vavřincem. Jisté jenom to,*

že na kapli Vavřinec dosud není.“ (Obecní kronika, s. 17) A tak tomu bylo dlouhá desetiletí, až do srpna roku 2015, kdy se po mnoha letech, při 660. výročí od první písemné zmínky o Touchovicích, za slavnostního průvodu a proslovů, soška do kaple konečně dostala (viz obrázek 6).

OBRÁZEK 6: VNITŘEK KAPLE SVATÉHO VAVŘINCE, 2015
(Z MÉHO ARCHIVU).

Nápad umístit sošku svatého Vavřince do kaple, ve které velmi dlouhou dobu chyběla, vzešel od Vladimíra Ložana. Právě díky jemu a díky Miloušovi Červenclovi se začal nápad realizovat. Soška svatého Vavřince byla na zakázku vyrobena Oldřichem Čechem a byla během nedělního programu pouti v roce 2015 umístěna do kaple. Celý program začal slavnostním průvodem, který vycházel od hranic místního katastru a dále pokračoval na náves, kde stojí kaple. V průvodu šli dobrovolní hasiči v dobových uniformách, sokolové, rodáci, ale i ostatní návštěvníci. Na konci průvodu jel kočár s patronem obce Vlastimilem Harapesem a starostou Hřivic Josefem Hajmem. S nimi se vezla i soška svatého Vavřince spolu se svým autorem Oldřichem Čechem. U kapličky, kde bylo první

zastavení celého průvodu, nejdříve četl kapitolu z touchovických dějin herec Jan Přeučil. Poté připomínal život svatého Vavřince libčický farář otec Vilém. Další zastavení bylo u pomníku padlých ve světové válce, kde byl položen věnec a provedena krátká modlitba. Poslední zastávkou průvodu bylo sokolské cvičiště samotné, kde probíhal následný program celé pouti.¹⁴

¹⁴ Oslavy 660 let obce Touchovice. *Touchovice*. [online]. 10.8.2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.touchovice.cz/clanky/co-se-deje/rok-2015/oslavy-660-let-obce-touchovice.html>

TRADIČNÍ POUŤ V TOUCHOVICÍCH

Historii tradiční touchovické pouti lze díky „Památní knize obce Touchovic“ vysledovat až do roku 1940. Nejstarší rodačka Touchovic, maminka mého respondenta, si však pamatuje, že se zde poutě konaly již za první republiky. Dokonce zde prý byly i nějaké atrakce, jako jsou houpačky, kolotoče, střelnice, ale i stánky se sladkostmi a různými tretkami. Podle slov mého respondenta¹⁵ jeho maminka vzpomíná, jak od svého tatínka dostala na pout' 5 Kč a byla vyprovázena se slovy: „*Nemusíš všechno utratit...*“ (korespondence s respondentem, 7. 12. 2015)

Na následujících řádcích popíšu poutě, o kterých je veden záznam v „Památní knize obce Touchovic.“ Je tomu tak proto, abych později mohla provést komparaci poutí „minulých“ (těch, o kterých je psáno v památné knize, 40. – 80. let minulého století) a poutí „současných“ (od roku 1998). Dále bude následovat popis výzkumu samotného. Bude nastíněno, co výzkumu předcházelo, jak probíhal a jaké jsou výsledky.

HISTORIE TOUCHOVICKÉ POUTĚ

Jak je již psáno výše, první zmínku o pouti v Touchovicích nalezneme v „Památní knize obce Touchovic“ již v roce 1940, kdy na pouti sehrál spolek divadelních ochotníků Havlíček operetu „Bejvávalo.“ (Obecní kronika, s. 70) Další záznam však pochází až z roku 1947. Co se dělo předchozích 6 let, zda se poutě konaly či ne, není známo, ale je velká pravděpodobnost, že probíhaly, pouze o nich nebyl veden záznam. O pouti roku 1947, byla pořádána stranou národních socialistů na místním sokolském cvičišti okresní slavnost. Místní národní výbor však tuto slavnost nechtěl povolit, jelikož pořádal již zmíněnou

¹⁵ Z důvodu zachování anonymity jeho matky zde neuvádím jeho jméno (viz Vzorkování)

pout'ovou taneční zábavu. Okresní národní výbor však slavnost povolil, takže se obě akce konaly ve stejný den i přes protesty místních. (Obecní kronika, s. 87)

Z padesátých let minulého století máme záznamy hned o čtyřech poutích, a to z roků 1951, 1954, 1955 a 1957. Na pout' konanou v roce 1951 byla pozvána kapela, která zde hrála k poslechu a tanci a díky které měla velkou účast. (Obecní kronika, s. 107) Roku 1954 se pout' podle všeho velmi vydařila. Počasí i návštěvnost této akce přály, takže není divu, že měla velký úspěch. Tento rok byl navíc i nově zřízen taneční parket, na němž se tančilo od začátku do konce této velké události. (Obecní kronika, s. 132) Následující rok se sice pout' konala, ale počasí se nevydařilo. Zpočátku velmi přšelo, proto se všichni rozutekli a snažili se co nejrychleji před deštěm ukrýt. Děšť však neměl dlouhé trvání a po chvíli se všichni mohli vrátit zpět na pout'ovou zábavu. I přes tento nezdar měla pout' úspěch – dle záznamů se na ní vybralo bezmála 8.000 Kčs. (Obecní kronika, s. 239) Roku 1957 byla pout' poprvé pořádána touchovickým sborem dobrovolných hasičů a tělocvičnou jednotou Sokol na místním letním cvičišti. Na návštěvnosti a na ohlasech místních bylo vidět, že tato spolupráce zafungovala na výbornou. (Obecní kronika, s. 153)

Poté se poutě na čas odmlčely. Nebo o nich alespoň není písemná zmínka během celých 60. let. Další pout'ová zábava se konala až 13. srpna 1972. Byla pořádána místními požárníky a díky krásnému počasí byla nejvydařenější z celého okresu. Hrála zde opět živá kapela jako na předchozích poutích, fungovaly atrakce. Na své si tedy přišli jak dospělí, tak i děti. (Obecní kronika, s. 169)

Dále máme v kronice záznamy z let 1976 a 1977, kdy se poutě nekonaly, ačkoliv zde podle autora měly již dlouholetou tradici. Údajně v tomto období místní spolek dobrovolných hasičů, který poutě už řadu let organizoval, neprojevil zájem se na organizaci podílet, proto se tato již tradiční akce neudála. (Obecní kronika, s. 188, 203) Pout' se podle všeho nekonala ani rok následující. Ale v roce 1979 se po tříleté odmlce pout'ová zábava opět uskutečnila. Konala se dva dny, 4. a 5. srpna. V prvním dni se večer konala předpout'ová zábava. Den druhý, který byl věnován spíše dětem, pro něž zde byly připravené atrakce, se uskutečnila pout' samotná. (Obecní kronika, s. 216)

Před „velkou pouťovou odmlkou“ se ještě jedna pouť konala roku 1980. Tato iniciativa vzešla od tělovýchovného spolku, ale nakonec pouť organizovala jedna z mých respondentek, Eva Hejdová, úplně sama. Této pouti počasí vůbec nepřálo. Toho léta velmi často pršelo a voda zaplavila celé místní sokolské cvičiště, na kterém se pouť konala. Nakonec se ale počasí umoudřilo, cvičiště se podařilo vysušit a pouť se velmi vyvedla. (Obecní kronika, s. 227) Eva Hejdová vzpomíná: „Objednala jsem hudbu a dala jsem do toho všechno. Židle jsme neměli, myslím, že jsme je dovezli ze Zbrašína. No a pak přišla velká bouřka a na cvičišti bylo 30 cm vody. My (ona se svou rodinou) zrovna byli na dovolený, ale já z ní vůbec nic neměla. A volala jsem tomu Maťátkovi a ptala jsem se ho, co budeme dělat. On mi řekl, ať si s tím nelámu hlavu, že to nějak dopadne, že přinejhorším zahrajeme venku za česačkou. Takže jsem našeho Pavla (její bratr) honila, aby uklidil stožáry (stožáry sena, které svého času sušil v místní bývalé česačce). Říkala jsem mu „Hele, bude tu pouť, uklid’ to tady všechno.“ Nakonec to vyschlo a pouť to byla nádherná, bylo tam šílenejch lidí. Ale pak už jsem jí nikdy nedělala, protože jsem na to neměla sílu.“ (Eva Hejdová, Touchovice, 23. 1. 2016) Následně v Touchovicích tradice poutí ustala, jelikož zde nebyl nikdo, kdo by měl zájem podílet se na její organizaci. Znovu byla obnovena až v 90. letech minulého století, přesněji roku 1998.

OBRÁZEK 7: POUŤ (AUTOR NEZNÁMÝ).

CO VÝZKUMU PŘEDCHÁZELO A JAKÝ BYL PRŮBĚH VÝZKUMU

Plán výzkumu a výzkumné otázky:

Tento výzkum byl původně plánován jako týdenní terénní výzkum. Avšak poté, co byly provedeny rozhovory s prvními čtyřmi respondenty, jsem se rozhodla ve výzkumu pokračovat dál, jelikož jsem byla přesvědčena, že se zde dá zjistit mnohem více než to, na co jsem přišla během těchto několika dní, kdy jsem pobývala v terénu.

Pro původní terénní výzkum, který jsem posléze zvolila jako předvýzkumnou část, jsem stanovila následující výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

- Jak vnímají tradici poutě osoby z různých generací?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Je pout' považována za nedílnou součást kulturního života v Touchovicích?
- Jak se v paměti obyvatel Touchovic uchovávaly proměny poutě?
- Co je specifikum touchovické poutě a co ji odlišuje od ostatních poutí v kraji?
- Jaká je budoucnost touchovické poutě v očích místních obyvatel?

Předvýzkum jsem prováděla na konci října roku 2015, kdy jsem pět dní strávila v Touchovicích. S ubytováním jsem neměla problém, jelikož zde bydlí moji prarodiče. Bydlela jsem tedy u nich a docházela do domácností respondentů.

Asi tři týdny před odjezdem jsem si připravila okruh otázek, ze kterých jsem potom při rozhovorech čerpala, a který mi velmi pomohl, ačkoliv jsem ne vždy položila všechny předem připravené otázky. Rozhovory byly

polostrukturované, kdy byl zmíněný okruh otázek obohacován o jiné otázky, které se v tu chvíli hodily k tématu. Dále jsem si domluvila rozhovor se čtyřmi respondenty a vytvořila si jejich časový harmonogram. První rozhovory probíhaly s těmito respondenty: s panem Miloušem Červenclem, s paní Hanou Eisenhammerovou, s otcem Vilémem z liběšické farnosti a s mým kamarádem Honzou Honauerem (viz Vzorkování).

Po přepsání a okódování výše zmíněných rozhovorů jsem dospěla k názoru, že je třeba upravit výzkumné otázky, jelikož se v odpovědích respondentů vyskytla nová, velmi zajímavá témata. Změnila se hlavní výzkumná otázka, protože vyšlo najevo, že mezigenerační rozdíly zde nejsou tak velké, jak jsem předpokládala. Naopak se ukázalo, že význam pouti je různými generacemi vnímán velmi podobně, a že důležitou roli hraje naopak sociální dimenze. Změněny byly i vedlejší výzkumné otázky. Výsledné výzkumné otázky vypadají takto:

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaký má význam tradiční pouť v Touchovicích?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Jaká je touchovická pouť očima místních, a jak pouť vnímají osoby zvenčí?
- Jakou roli hraje v Touchovicích náboženská forma pouti?
- Jak se v paměti obyvatel Touchovic uchovávaly proměny poutě?
- Co je specifikum touchovické poutě, a co ji odlišuje od ostatních poutí v kraji?
- Jaká je budoucnost touchovické poutě v očích (nejen) místních obyvatel?

Po změně výzkumných otázek nastalo plánování druhé fáze výzkumu, která se uskutečnila na konci ledna 2016. Pro tuto část výzkumu byl vytvořen podobný okruh otázek jako pro fázi předchozí. Opět byly prováděny polostrukturované rozhovory. Jelikož se mi v předchozí části výzkumu velmi osvědčil harmonogram rozhovorů, vytvořila jsem si ho i tentokrát.

Mezi předvýzkumem a hlavní fází výzkumu, byly provedeny dva rozhovory přes internet, pomocí elektronické konverzace přes aplikaci „chat“, a to konkrétně s Terezou Hoštičkovou a Michalem Pojedincem (viz Vzorkování). Bylo to především z časových důvodů, jelikož ani jeden není místní. V této době bylo také prováděno dotazování písemnou formou, konkrétně s Jaroslavem Hajmem a Martinem Novákem. Písemnou formu jsem zvolila opět z časových důvodů, jelikož bylo naplánováno tolik rozhovorů, že nebylo možné je v tak krátkém časovém úseku stihnout všechny. A protože jsem žádného z respondentů nechtěla ze vzorkování vyřadit, vyřešila jsem to touto metodou písemného dotazování, která se podle mě v těchto dvou případech osvědčila.

Vzorkování:

Pro první fázi výzkumu – pro tzv. předvýzkum – bylo vzorkování voleno náhodně. Snažila jsem se však volit respondenty z různých věkových kategorií, aby bylo možné získat odpověď na hlavní výzkumnou otázku „Jak vnímají tradici poutě osoby z různých generací?“ Díky této „zkušební“ fázi (která je také využita ve výzkumu, jelikož je důležitá) jsem zjistila, jaký vzorek respondentů bude třeba, rozhodnu-li se ve výzkumu pokračovat.

Po provedení této předvýzkumné fáze a po rozhodnutí se ve výzkumu dále pokračovat jsem začala vytvářet věkové kategorie, do nichž jsem začala přiřazovat jména respondentů, kteří až na pár výjimek mají co do činění s touchovickou poutí (především organizačně). Nakonec byla vytvořena kategorie nezávislých pozorovatelů. Tato skupina zahrnuje osoby, které nepochází z Touchovic a ani zde nebydlí. Podmínkou však bylo, že se poutě minimálně jednou zúčastnily. Díky přátelským a ochotným povahám všech respondentů

se mi podařilo udělat rozhovory se všemi, kteří byli zahrnuti ve vzorkování. Současně všichni respondenti souhlasili s uvedením jména v mé práci. Tento souhlas potvrdili podepsáním písemného souhlasu.

Konečná fáze vzorkování tedy zahrnuje 15 respondentů (viz Tabulka 1). Z časových důvodů však bylo v terénu uskutečněno pouze 11 rozhovorů. Další dva byly vedeny přes internet pomocí aplikace „chat“ a dva respondenti byli dotazováni písemně.

TABULKA 1: RESPONDENTI

Místní 18–33 let	Místní 34–59 let	Místní 60 a více let	Osoby zvenčí Nezávislí pozorovatelé
Jan Honauer	Vladimír Ložan	Milouš Červencel	otec Vilém
Lucie Hajmová	Pavel Hajm	Hana Eisenhammerová	Tereza Hoštičková
Jaroslav Hajm	Vít Konopásek	Eva Hejdová	Vlastimil Harapes
Martin Novák	Pavla Šubertová		Michal Pojedinec

Tito konkrétní respondenti byli zvoleni z následujících důvodů:

- **Jan Honauer:** Člen sboru dobrovolných hasičů, pomáhá s přípravami.
- **Lucie Hajmová:** Starostka sboru dobrovolných hasičů a spoluorganizátorka poutí.
- **Jaroslav Hajm:** Člen sboru dobrovolných hasičů, který pomáhá s přípravami poutě.
- **Martin Novák:** Pomáhá s přípravami poutě a je i jejím organizátorem.

- **Vladimír Ložan:** Pomáhá s přípravou poutě. Pomáhal i finančně a organizačně
- **Pavel Hajm:** Člen tělocvičné jednoty Sokol a jeden z hlavních organizátorů.
- **Vít Konopásek:** Pravidelný účastník pouti, který občas pomáhá s přípravami.
- **Pavla Šubertová:** Pravidelná účastnice poutí. Pamatuje dokonce i pout' z roku 1980.
- **Milouš Červenci:** Touchovický rodák, jeden z hlavních organizátorů, pravidelný účastník poutí a jedna z nejdůležitějších osob (viz Kódování).
- **Hana Eisenhammerová:** Pravidelná účastnice poutí od roku 1998, která však zažila i poutě „minulé“. Od obnovy je každoročně u vstupu.
- **Eva Hejdová:** Organizátorka pouti v roce 1980, návštěvnice poutí minulých, ale i současných.
- **otec Vilém:** Farář z vedlejšího farního okrsku. Pouti se zúčastnil jednou, jako host na 660. výročí v roce 2015.
- **Tereza Hoštičková:** Moje kamarádka, která se pouti zúčastnila dvakrát.
- **Vlastimil Harapes:** Veřejně známá osobnost, pravidelný návštěvník poutě a její patron již od roku 1998.
- **Michal Pojedinec:** Pouti se zúčastnil čtyřikrát a pomáhal i při jejích přípravách, jelikož se zná s některými členy sboru dobrovolných hasičů.

Některé osoby jsou v práci označovány pouze iniciálami. Je tomu tak proto, aby byly anonymizovány, protože již zesnuly, tudíž se nemohly vyjádřit k souhlasu/nesouhlasu s využitím jména v práci.

Etika:

Etika je důležitou součástí každého výzkumu. Stejně tak tomu bylo i při tom mém. Každý antropolog by se měl řídit určitými etickými pravidly. Já jsem se snažila dodržovat etický kodex, stojící na sedmi pilířích, který ve své knize popisuje Soukup (2014, s. 135, 136). Některé z nich (ty pro mě obzvláště důležité), jsou popsány na následujících řádcích.

- **Neuškodit:** Pro mě pravidlo číslo jedna. Výzkum jsem se snažila provádět tak, abych jak respondentům, tak celé obci neuškodila během výzkumu, ale ani po něm. Dopředu jsem tedy zvažovala, jaké dopady mohou mít výsledky výzkumu pro obyvatele Touchovic. Z tohoto důvodu nejsou k práci připojeny přepisy rozhovorů s respondenty.
- **Získat informovaný souhlas a potřebná povolení:** Pro mě další důležitá věc, jelikož jsem již od začátku chtěla v práci uvádět jména všech respondentů. Každý člověk, který se se mnou rozhodl vést rozhovor, byl seznámen s výzkumem, jeho cíli a předpokládaným výstupem. Poté se mohl svobodně rozhodnout, zda s rozhovorem souhlasí, či ne, a zda chce, aby v práci bylo uveřejněno jeho jméno. Všech mých 15 respondentů souhlasilo jak s rozhovorem, tak s uveřejněním jména v práci tím, že mi podepsali písemný souhlas s rozhovorem (s těmi, se kterými jsem dělala rozhovor přes internet nebo rozhovor písemnou formou, jsem se nejdříve dohodla a následně se s nimi sešla, abych i od nich měla podepsaný písemný souhlas). Tento souhlas byl vytvořen vždy ve dvou kopiích, jedna pro respondenta a jedna pro mě. Respondent má možnost tento souhlas kdykoliv odvolat.

- **Činit výstupy přístupnými:** Jelikož velká většina mých respondentů má zájem vidět výsledky celého výzkumu, rozhodně jim nebudu odebírat právo k jejich přístupu, jelikož nebýt jich, žádný výzkum by ani nevznikl. Dokonce mám v plánu jednu kopii práce věnovat obci, pokud o ni bude mít zájem.
- **Chránit a uchovávat záznamy:** Data získaná z rozhovorů – jak nahrávky, tak přepisy – jsou uchovávány mnou jako výzkumníkem v elektronické i tištěné podobě. K těmto datům mám přístup pouze já a jsou využívány ke zpracování tohoto (popřípadě navazujícího) výzkumu.
- **Zachovávat zdvořilé a morální profesní vztahy:** Ke svým respondentům se snažím chovat s co největším respektem a mít k nim co nej přátelštější vztah. Právě proto jsou výsledky tohoto výzkumu prezentovány pravdivě a nevyskytují se v něm žádné části, které by mým respondentům mohly uškodit.

Nejdůležitější/nejzajímavější kódy:

Po provedení rozhovorů a jejich nakódování mi vznikly velmi zajímavé kódy. Některé z nich představím a stručně popíšu na následujících řádcích.

- **Milouš Červencel:** Jako možná nejdůležitější se ukázal jeden z mých respondentů, který je podle velké většiny jednou z nejdůležitějších osob, co se organizace pouti týče. Nejen že byl jedním z těch, kdo pouť v devadesátých letech obnovovali, ale pomáhá finančně, organizačně i s programem. Díky jeho známostem má touchovická pouť každoroční oživení v podobně českých umělců, kteří vystupují na sobotní předpouťové zábavě a v neděli na samotné pouti. Jelikož mi právě pan Červencel díky kódování vyšel jako jeden z nejdůležitějších, rozhodla jsem, že jeho roli při přípravě pouti stručně popíšu.

Milouš Červencel je jedním z touchovických rodáků. Narodil se zde, ale nežil tu, přesto do Touchovic pravidelně jezdil za babičkou a dědou,

a to především v létě, kdy se konala místní pouť, které se jako dítě zúčastňoval (50. – 60. léta). Období, kdy se poutě nekonaly (skoro 20. let), ale nijak extrémně neprožíval, jelikož tu nežil, jak je psáno výše. Naopak v letech devadesátých stál společně s místními nadšenci u obnovení poutí, které si zde opět vydobily své místo, a stala se z nich tradice. V této době byl pan Červencel vnímán spíše jako sponzor, popřípadě ten, co zval umělce a pomáhal s programem. Ani v současné době však tento rodák na svou rodnou obec nezapomíná. Během posledních přibližně deseti let se snaží podílet i na organizaci celé události, včetně moderování akce samotné. Pomáhá shánět finanční prostředky a stále zve do Touchovic nové a nové umělce.

- **Hasiči a Sokol:** Dalším zajímavým a velmi důležitým kódem jsou touchovičtí hasiči a tělocvičná jednota Sokol. Jelikož jsou tyto dva spolky spoluorganizátory poutě, nemohlo na ně být zapomenuto. Dokonce i sami respondenti jsou povětšinou členy těchto spolků (viz Vzorkování).
- **Setkání:** Na touchovické pouti nejde pouze o zábavu, umělce a hudbu. Bezpochyby je to důležitá součást, ale pouti jde především o setkání přátel, rodiny, rodáků. Je o setkání všech, kteří zde již nebydlí, nemají přes rok čas, nebo zde mají rodinu, za kterou jezdí na návštěvu. Tato událost je velmi významnou chvílí i pro místní rodáky, kteří se sem rok co rok sjíždějí a společně vzpomínají na „staré dobré časy“. Čas poutě je časem, kdy se všichni sejdou a společně si užijí tento pout'ový víkend.
- **„Celebrity“:** V neposlední řadě musím zmínit i kód „celebrity“. Jedná se právě o již zmíněné umělce, kteří do Touchovic každoročně jezdí a svými vystoupeními ožívají místní pouť. Díky kontaktům pana Červencela se tak pouť stává jedinečnou v celém kraji, jelikož na jiných poutích v okolí (Opočno, Hřivice, Zbrašín) se umělci takového formátu nevyskytují. Mezi významné hosty můžeme řadit zejména Vlastimila Harapese, Stanislava Hložka, Karla Vágnera se svými dětmi nebo Marii Párovou – italskou muzikálovou a operní zpěvačku a herečku českého původu.

TOUCHOVICKÁ POUŤ

U obnovy touchovické pouti v roce 1998, po skoro dvacetileté pauze, stálo pár místních nadšenců v čele s panem U. Podle slov jednoho z mých respondentů, Vladimíra Ložana, se zkrátka zkusilo, jestli se to chytne. A ono se to chytlo. Od této doby se zde poutě konají opět pravidelně, vždy v létě kolem svátku svatého Vavřince (10. srpna), a každá má svůj rozmanitý program – křest knihy, křest CD Marie Párové, aj. S obnovou poutě získala tato akce i svého patrona v podobě známého umělce Vlastimila Harapese, známého pana Červencla, který od této doby navštěvuje pouť pravidelně každý rok.

OBRÁZEK 8: POUŤ V ROCE 1998 (Z ARCHIVU PANA HOUŠKY).

Pro místní obyvatele je pouť důležitou součástí jejich života. Během roku se v Touchovicích koná spousta akcí ať už cílených na děti, či dospělé, do kterých se zapojuje spousta místních. Pouť je však událostí stěžejní a účastní se jí velká většina obce, ne-li obec celá. Když se občana Touchovic zeptáte, v čem je jejich pouť odlišná od těch, co se konají v okolí, uslyšíte různé odpovědi – má téma, nemá možnost krytého prostoru (závislost na počasí), jezdí na ni známé osobnosti. Většina se však shodne na třech věcech, které touchovickou pouť dělají touchovickou poutí, a které se dají shrnout slovy Vladimíra Ložana – „*je to doma,*

všichni se tu známe/jsme přátelé a máme profíka z oboru, pana Červencla.“
(Touchovice, 21. 1. 2016)

Když jsem se snažila zjistit, zda místní kladou důraz na náboženskou dimenzi poutí, zjistila jsem, že velká většina neví (především tedy mladí), že vesnické poutě vycházejí z náboženské tradice. Z tohoto důvodu to ani na samotné pouti není znát. Pro místní obyvatele je pouť lidovou tradicí, která se pouze váže k místním pověstem o svatém Vavřincovi (viz výše).

Zajímavé je, že v Touchovicích, se většina lidí shodne (nebo alespoň většina mých respondentů se ve většině věcí shodla), a to jak mladí, tak i ti starší. Proto je skoro nemožné sledovat rozdíly v mezigeneračním vnímání poutě. Všechny výpovědi respondentů totiž nakonec vedou ke stejnému výsledku – poutě byly a jsou především o setkání a posezení ať už s rodinnými příslušníky, či s přáteli. Díky tomu nám zde vyvstává nová otázka, která řeší sociální vztahy. Z výpovědi je zřejmé, že touchovická pouť je zaměřena především na utužování vztahů mezi lidmi, ale také na budování identity obce, která je založena právě na těchto sociálních vztazích.

Nejen místní obyvatelé, ale i osoby zvenčí (ti, co se poutě pravidelně zúčastňují, nebo se někdy zúčastnili) považují pouť za součást kulturního života Touchovic. Jedna z mých respondentek, Tereza Hoštičková, která se pouti zúčastnila zatím dvakrát, říká, že pouť je pro místní velmi důležitá. *„Každě prostě ví, že v srpnu bude ta zábava a pouť. A hodně by je překvapilo, kdyby nebyla. Ti co se znají, se tam rádi spolu sejdou, a určitě je to příjemným zpestřením pro všechny.“* (přes internet, pomocí aplikace „chat“, 5. 12. 2015) Pan Vlastimil Harapes, který se poutí zúčastňuje pravidelně již od roku 1998, si naopak myslí, že je pouť spíše společenskou než kulturní součástí života místních. Všichni se ale opět shodnou na jedné věci. Touchovická pouť je především o setkání. Právě proto sem lidé jezdí i z velkých dálek, aby se setkali se starými známými.

Zatím poslední pouť se konala v srpnu 2015, na výročí 660 let od první písemné zmínky o Touchovicích, kdy byla, jak je psáno výše, za slavnostního průvodu a proslovů navracena soška svatého Vavřince zpět do místní kaple

(viz obrázek 9). Průvod začínal na začátku místního katastru a pokračoval až doprostřed obce, kde se nachází již zmíněná kaple. Podle všech byla tato akce velkým oživením poutě, která přilákala spoustu místních i přespolních. Právě tato událost měla připomenout místní pověsti o svatém Vavřincovi (viz výše), popřípadě měla poukázat na to, že poutě mají i určitou náboženskou dimenzi, kterou však už velká většina místních nevnímá.

OBRÁZEK 9: PRŮVOD NA NÁVSI U KAPLIČKY SVATÉHO VAVŘINCE, 2015 (Z MÉHO ARCHIVU).

Na letošní rok, přesněji na 6. a 7. srpna, je naplánovaná další předpoutěová zábava a následná pout'. Vystoupí zde další známí umělci, mj. i Jan Urban (zpěvák), či Vlastimil Harapes, který je pravidelným hostem touchovické pouti (viz výše).

Co se vzdálenější budoucnosti pouti týče, je nejasná. Všichni respondenti doufají, že se zde tato tradice bude udržovat i nadále, avšak se bojí, že by tomu tak nemuselo být. Jeden z organizátorů, Pavel Hajm, říká: „*No, tradice by se udržovat měla, záleží zase na těch generacích, co přijdou po nás. Jde o to, jestli v té vesnici zůstanou nějaký ty rodáci nebo ty děti naše, který budou ty*

tradice vést dál, anebo to zase upadne do nějakýho útlumu nebo do nějaký hibernace, a probere se to zase někdy pozdějc, že jo. My bysme rádi, kdyby to pokračovalo, ovšem nedovedu si představit, že tady budu v šedesáti, sedmdesáti letech pořád stavět stany a tlačit střelnici z bahna.“ (Touchovice, 20. 1. 2016) Jeho dcera Lucie si myslí, že by se tato tradice udržet mohla, jelikož se, dle jejích slov, za posledních pár let „přitáhly“ k organizaci i mladší ročníky. (Touchovice, 20. 1. 2016) Ale jakou budoucnost má pouť v Touchovicích stejně nakonec ukáže čas a bude jen na místních, zda si tuto tradici udrží, anebo ne.

KOMPARACE PRAMENŮ A VZPOMÍNEK RESPONDENTŮ

Ačkoliv je jádro poutí „minulých“ a „současných“ vesměs stejné, tzn., pozvou se umělci, přijedou kolotočáři s atrakcemi, je taneční zábava, aj., existuje pár zásadních odlišností, které bych zde ráda zmínila.

Mezi první zásadní věc, která odlišuje tyto pouti, je počet dnů, ve kterých se akce koná. Kdysi se pouť konala pouze v neděli. Sjeli se příbuzní, byl slavnostní oběd, po kterém se šlo na pouť, na které byla připravena zábava především pro děti v podobě různých atrakcí. Později odpoledne se všichni rozešli do svých domovů, kde se navečeřeli. Následně byl program určen pro dospělé, a to v podobě večerní taneční zábavy, která však byla jen do půlnoci, jelikož druhý den museli lidé vstávat do práce. V současné době probíhá pouť hned ve dvou dnech. V sobotu se koná večerní taneční zábava, která mnohdy probíhá až do ranních hodin. V neděli odpoledne se koná samotná pouť. Ta končí cca v 17:00, a účastníci tak mají spoustu času odpočinout si na druhý pracovní den.

Další odlišnost nastala, když se uzavřelo místní kino. Jak je psáno výše, touchovická pouť je závislá na počasí. Když ještě bylo místní kino funkční, dala se v případě špatného počasí akce přesunout do jeho prostor, které sice byly malé,

ale i tak se tam dalo být a alespoň poslouchat hudbu. V současnosti se problémy s počasím řeší pomocí stanů a přístřešků, které se staví nad lavicemi a stoly.

Asi poslední velkou odlišností je to, že dříve bývaly poutě slavnostnější, především co se odění týče. Hana Eisenmmerová vzpomíná: *„Bylo to, bylo to prostě jiné. Bylo to takový, viš, slavnostnější. Protože... tam tě, říkám, každéj musel mít nový šaty, a to jako nešlo bez toho, vid', i když byla zima.“* (Touchovice, 30. 10. 2015) Milouš Červencel naopak vzpomíná na odění svých strýců: *„A oni všichni měli ty vestičky, byli tak oblečení, jak se má, v tom tmavém obleku, každý měl na řetízku ty kapesní hodinky. A na mě to působilo takovým hodně starým dojmem. Vim, že měli ten kapesník, a když bylo teplo, sundali si ty bekovky a vždycky si utřeli to čelo.“* (Touchovice, 28. 10. 2015) Je tedy vidět, že na rozdíl od současnosti byla kdysi pout' považována za takový menší svátek, a lidé se podle toho i oblékali.

ZÁVĚR

Na touchovické pouti lze vysledovat spoustu zajímavostí a specifik. Jedná se např. o již zmíněné oživení programu známými osobnostmi. Pout' se navíc pořádá v čistě lidové formě na základě lokálních pověstí o svatém Vavřincovi. Stěžejním faktorem pouti je však setkání lidí, o kterém je vlastně celá událost. Dá se tedy říci, že touchovická pout' je především o budování sociálních vztahů a udržení identity obce.

Kdybych se rozhodla v tomto výzkumu pokračovat, udělala bych pár věcí jinak, než jsem je dělala doposud. Za prvé bych rozhovory, které jsem dělala pomocí internetu, provedla osobně, jelikož by proběhla lepší interakce mezi mnou, jako výzkumníkem, a respondentem. Dotazování písemnou formou bych zrušila úplně a s lidmi, kteří dotazník vyplňovali, bych vedla polostrukturované rozhovory, jak tomu bylo u ostatních. Další věcí, kterou bych udělala jinak, by bylo více rozhovorů s jedním respondentem. Vždy po přepsání rozhovoru a jeho nakódování mi totiž vyvstalo spoustu nových témat a další otázek, na které bych se ráda dotyčného zeptala, ale z časových důvodů to tentokrát nebylo možné. Asi jako poslední věc, kterou bych dělala jinak, by bylo více rozhovorů se staršími lidmi, kteří pamatují poutě „minulé“, jelikož mě velmi zajímá historie touchovické pouti, která se však nedá dohledat v literatuře, ale pouze v rozhovorech s lidmi, kteří minulé poutě prožili.

Co se komparace touchovické poutě s poutěmi jinými týče, bylo by třeba provést výzkum v okolních vesnicích (Opočno, Hřivice, Zbrašín), a zjistit, co mají tyto poutě společné a v čem se naopak liší. Takovýto výzkum bych ráda sama uskutečnila při mém dalším studiu. Nejprve bych provedla v každé z vesnic podobný výzkum, jaký byl prováděn nyní v Touchovích, a na jeho základě bych následně prováděla komparaci. Především bych se zaměřila na jedinečnost každé pouti, na její návštěvnost (popřípadě oblíbenost u návštěvníků) a možnosti dané pouti. Nakonec bych porovnala, v čem se poutě liší a v čem jsou naopak podobné.

Na závěr bych ráda napsala pár slov o tom, co si já myslím o touchovické pouti. Dle mého názoru je pout' v Touchovicích již natolik zakořeněna, že je nepředstavitelné, aby se zde nekonala. Přinejmenším si myslím, že by bylo zvláštní, kdyby se někdy vynechala. Líbí se mi, že se tato pout' od ostatních poutí v okolí odlišuje tím, že má každoročně nějaký program. Jak na sobotní taneční zábavě, tak na nedělní pouti vystupují známí i neznámí umělci, kteří tuto akci velmi ozvláštní. Proto doufám, že tato tradice v Touchovicích nezmizí, ale naopak se zde bude držet a rozvíjet i nadále.

SEZNAM PRAMENŮ, LITERATURY A INTERNETOVÉ ZDROJE

Prameny:

Pamětní kniha obce Touchovic, Státní Okresní Archiv Louny (SOkA Louny), sign. 123, 1921–1981.

Literatura:

BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál, 2008. 336 s. ISBN 978-80-7367-378-9.

ČERNÝ, Miroslav a kolektiv. *Touchovice v okrese lounském*. Nymburk: Vega-L, 2011. 123 s., ISBN 978-80-87275-46-7.

LANGHAMMEROVÁ Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. 163 s., ISBN 978-80-7229-171-7.

LANGHAMMEROVÁ Jiřina. *Lidové zvyky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 341 s., ISBN 80-7106-525-0.

RAVIK Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. 687 s., ISBN 80-86367-24-X.

SOUKUP Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Karolinum, 2014. 169 s., ISBN 978-80-246-2567-6.

ŠVAŘÍČEK Roman, ŠEĐOVÁ Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. 377 s., ISBN 978-80-262-0644-6.

TURNER, Victor. *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-722-6900-3.

Internetové zdroje:

Informace o nás. *SDH Touchovice*. [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://sdhtouchovice.webnode.cz/o-nas2/>

Laurentius. *Christian Classics Ethereal Library*. [online]. 13. 7. 2005 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: [http://www.ccel.org/ccel/wace/biodict.html?term=Laurentius%20\(36\)](http://www.ccel.org/ccel/wace/biodict.html?term=Laurentius%20(36))

Oslavy 660 let obce Touchovice. *Touchovice*. [online]. 10. 8. 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.touchovice.cz/clanky/co-se-deje/rok-2015/oslavy-660-let-obce-touchovice.html>

Pavel Hajm. SOKOL Touchovice. *Oficiální stránky Obce Hřivice*. [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.hrivice.cz/kluby-organizace-a-spolky/tj-cstv-touchovice/>

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obrázek 1: Pohled na Touchovice (str. 11)

Obrázek 2: Fotografie činných členů ochotnického spolku v Touchovicích, 1905 (str. 14)

Obrázek 3: Chmelová brigáda (str. 16)

Obrázek 4: Hasiči v roce 1966 (str. 18)

Obrázek 5: Sokolská slavnost (str. 20)

Obrázek 6: Vnitřek kaple svatého Vavřince, 2015 (str. 29)

Obrázek 7: Pout' (str. 33)

Obrázek 8: Pout' v roce 1998 (str. 42)

Obrázek 9: Průvod na návsi u kaple svatého Vavřince, 2015 (str. 44)